

Mange lærere i klasseværelset

Foto: Scanpix

Viden er ikke længere en ensrettet vej fra lærer til elev. **I dag er læreren nemlig ikke altid den, der ved bedst.** I fremtiden skal lærere drage nytte af elevernes viden og kunne orkestrere deling af viden eleverne imellem, fortæller **professor Birgitte Holm Sørensen**, der forsker i pædagogisk videnledelse.

* Da to 8. klasser på Tjørnegårdsskolen i Gentofte forleden skulle lære at arbejde med Excel Regneark, blev de sat sammen foran en computer i par bestående af en fra hver klasse. Den ene i parret var bedre til at bruge regneark end den anden og havde til opgave at lære fra sig.

"Aldrig har eleverne arbejdet så effektivt og aldrig har der været så meget ro i mine timer med 45 elever i klassen. Det var hyggeligt, og jeg havde overskud til at gå rundt og diskutere matematiske metoder og geniale opstillinger med de fleste. Årsagen til denne succes er, at eleverne ikke kender hinanden godt nok til at sidde og fjolle, men i stedet er de høflige og skal vise sig lidt over for hinanden", fortæller Mette Lai Albrechtsen, der er lærer på Tjørnegårdsskolen.

Det lyder måske som en enkelt lærers held med at få det bedste ud af undervisningen, men er det ikke. Faktisk er Mette Lai Albrechtsens oplevelse med at parre en regnearkskyndig elev med en mindre kyndig blot en ud af adskillige metoder til at lave pædagogisk videndeling. Termen er ganske ny og skabt

af blandt andre professor Birgitte Holm Sørensen fra Institut for Pædagogisk Antropologi på Danmarks Pædagogiske Universitet.

"I det moderne skolesystem er læreren mere at se som en leder af viden end som en underviser."

"Pædagogisk videnledelse vil sige, at underviseren udvikler strategier til organisering af videndeling og skaber en kultur for videndeling i den pædagogiske kontekst, man er i, hvad enten det er en børne-, ungdoms- eller voksenuddannelse," forklarer Birgitte Holm Sørensen, der i øjeblikket forsker i emnet.

Forskningsprojektet er blevet til som en del af Gentofte Kommunes SKUB-projekt (Skoleudviklings- og udbygningsprojekt). Da kommunens skoler og fritidsordninger skulle udbygges og ombygges, blev også pædagogik og nye samarbejdsformer indarbejdet i planerne og udvalgsarbejdet. Birgitte Holm Sørensen blev koblet på SKUB i 2003 for primært at se på, →

hvordan man arbejder med it i undervisningen, og har i den sammenhæng anlagt forskellige perspektiver.

"Jeg har set på lærerrollerne, elevrollerne, faglighed, hvilken betydning har rummet og så videre. I forhold til lærerrollen så vi, at den var kraftigt under ændring, fordi man på skolerne i Gentofte Kommune arbejder i et skolesystem med åbne rum, hvor børnene går på tværs af alder," fortæller Birgitte Holm Sørensen.

LÆRERE BLIVER VIDENLEDERE

På skolerne går tre årgange sammen og har et såkaldt hjemmeområde, hvor klasserne har hjemsted. Desuden er der fællesområde og andre rum til grupper eller stillelæsning. Børnene er meget i fællesrummet, og der møder de hinanden på tværs af alder.

"Det betyder, at videndeling i det skolesystem spiller en meget stor rolle. Lærers rolle har ændret sig fra den traditio-

"Det giver nogle nye didaktiske perspektiver at drage nytte af den viden og de kompetencer, børn har."

nelle lærer, der er sammen med sin klasse og styrer den, til en ny situation, hvor der arbejdes meget med projekter, og hvor læreren har mange forskellige roller," forklarer Birgitte Holm Sørensen.

I det moderne skolesystem er læreren altså mere at se som en leder af viden end som en underviser. Især når det gælder undervisning i it, er mange elever meget kompetente og har en stor viden om enkelte programmer, som læreren ikke nødvendigvis har. Både læreren og andre elever kan trække på disse kompetente elever, såfremt deres kompetencer bliver sat i spil. Men for at gøre det systematisk må læreren udvikle strategier for, hvordan man organiserer videndeling, fortæller Birgitte Holm Sørensen.

Helt grundlæggende er det, at man synliggør de enkelte børns kompetencer ved for eksempel at skrive op på en stor fælles opslagstavle, hvad de er gode til. Det kan være, at Mads er en haj til fotoredigeringsprogrammet Photoshop, mens Mathilde har fuldstændig styr på, hvordan man laver en PowerPoint. Det er også en mulighed at gøre nogle elever til såkaldte ressourceelever ved at give dem kurser i et bestemt værktøj.

Et andet eksempel på en strategi for pædagogisk videnledelse er, at læreren sidder med en gruppe elever, som hjælpes og følges tæt i et forløb, hvor de for eksempel lærer at bruge digitale kameraer. Dernæst går hvert medlem af gruppen ud og danner en ny gruppe, hvor de så bliver frontfigur og hjælper de andre i gang. Mangler man teknisk udstyr, kan en tredje strategi være at lave en stafetmodel, hvor både udstyr og viden bliver overleveret fra gruppe til gruppe.

"Vi har udviklet en række modeller for, hvordan man kan organisere det. Da vi begyndte, handlede det om it, men nu er der

også lærere, som er begyndt at bruge pædagogisk videnledelse i dansk eller matematik," fortæller Birgitte Holm Sørensen.

KULTUR FOR VIDENDELING

Strategier alene er dog ikke nok til, at pædagogisk videnledelse bliver en succes. Det er en forudsætning, at der skabes en kultur for videndeling. Det kræver, at læreren roser børn, som er gode til at dele viden med andre, og i det hele taget sætter fokus på, at viden ikke er noget, man holder for sig selv.

"Det er en ny dimension i forhold til didaktikken og pædagogikken, for det er også en pædagogisk grundholdning at acceptere, at børnene kan noget, som de kan bringe ind i klasserummet, og at de på nogle punkter kan og ved mere end læreren. Det giver nogle nye didaktiske perspektiver at drage nytte af den viden og de kompetencer, børn har. I stedet for et traditionelt hierarki opstår der også horisontale relationer, hvor læreren veksler mellem at styre og lede og så at stille sig lige med eleverne. Nogle gange er det en fælles læreproces," forklarer Birgitte Holm Sørensen.

Når videndelingen er vellykket, oplever mange lærere også, at det er meget motiverende for eleverne at lære fra sig. "Når man skal undervise andre i noget, skal man kunne det godt. Og det er i den videregivelse, hvor der også bliver stillet spørgsmål,

LÆRERENS MANGE KASKETTER

Videndeling spiller en stadig større rolle i skolesystemet, for det er ikke altid, at læreren ved mere end eleverne, især ikke når det drejer sig om nye medier. Ifølge professor Birgitte Holm Sørensen har lærerens rolle ændret sig markant fra den traditionelle lærer, der er sammen med sin klasse og styrer den. Her er nogle af lærerens mange kasketter i det moderne skolesystem:

- Oplægsholder – faglig formidler
- Instruktør – forklaring og formidling af faglige emner og problemstillinger
- Konsulent – særlig ekspertise i forskellige faglige og organisatoriske sammenhænge
- Vejleder – konstruktiv og kritisk sparringspartner
- Facilitator – muliggøre læring
- Coach – åbne for potentialer
- Vidensressource – fagligt overblik og viden
- Animator – ansøre til at komme dybere og 'gøre bedre'
- Moderator – regler for deltagelse
- Opdrager – regler for samvær
- Medlærer – lærer med og af eleverne
- Videnleder – organiserer og skaber kultur for videndeling

Kilde: Birgitte Holm Sørensen 2007

INDUSTRISAMFUNDETS UNDERVISNINGS- OG LÆRINGS-PARADIGME

Læreren som instruktør og vidensressource

Lærerstyrede læreprocesser

Time- og skemaorganiserede læreprocesser

Primært spørgsmål/svar og opgave-baseret læring

Svar og rigtige resultater

Individuelle læreprocesser

Klasserum-fokuseret

Bogen som redskab for læring

Statiske mediepræsentationer

Klasserum-baseret kommunikation

VIDENSAMFUNDETS UNDERVISNINGS- OG LÆRINGS-PARADIGME

Læreren som vejleder, instruktør, konsulent, medlærer mv.

Elev/student-styret læring

Åbne, fleksible læreprocesser

Primært projektbaseret læring

Spørgsmål, undersøgelse og konstruktion

Kollaborative læreprocesser

Gruppe/fællesskabsfokuseret

Medier som redskab for læring

Dynamiske multimedie-interaktioner

Worldwide kommunikation

Kilde: Birgitte Holm Sørensen 2007, inspireret af Trilling & Hood 2001

at man virkelig lærer at bruge det, man kan," fortæller Birgitte Holm Sørensen.

Den erfaring har lærer Mette Lai Albrechtsen også gjort sig. "At lade eleverne være medbestemmende giver en bedre motivation og energi," konstaterer hun og peger også på en anden fordel ved at arbejde pædagogisk med videndeling.

"Som lærer kan man få et bedre overblik over alle sine elever, idet de ikke konstant skal bede om hjælp, hvorefter man risikerer at tabe nogle af dem i forløbet, fordi de skal sidde og vente for længe på hjælpen."

Netop det aspekt mener Birgitte Holm Sørensen også er væsentligt.

"Jeg møder mange lærere, som fortæller, at de oplever en tryghed ved, at eleverne har nogle kompetencer. Det er et meget nyt aspekt i forhold til undervisning og læreprocesser. Det er også et brud med ens lærerprofessionalitet, der er præget af den mere traditionelle ide om, at en lærer skal vide mest i enhver sammenhæng. Det kan man efterhånden ikke mere," mener Birgitte Holm Sørensen.

"Allerede på mellemtrinnet i folkeskolen kan man møde elever, der har en specialviden inden for et område, som de har dyrket. Det kan være børn, der interesserer sig for sten, det kan være børn, der har en viden om et bestemt land, fordi deres interesse er faldet på det og så videre. Det er om at bruge den viden, børnene har. Lærerne fortæller, at man får øjnene op for mange andre ting, som børnene kan på det faglige felt, og at man også kan drage nytte af det," siger Birgitte Holm Sørensen.

FRIHED OG KRAV

Læreren kan altså bruge den frihed, som opstår, når eleverne kan lære noget af hinanden, til at sikre kvalitet på andre områder

i undervisningen. I stedet for at bruge en stor del af tiden på at svare på spørgsmål fra elever kan man finde tiden til at lave mere koncentreret undervisning med små grupper af elever. Men samtidig stiller det også nye krav til læreren, der skal sikre en kvalitet i fagligheden, også selv om de står med på sidelinjen, når læreprocesserne udspiller sig børnene imellem. Eleverne skal populært sagt ikke lære hinanden forkerte ting.

"Derfor ser vi på, hvordan læreren for eksempel kan sikre sig, at den viden, børnene videregiver, også er den rigtige," fortæller Birgitte Holm Sørensen og peger på, at det kræver et overblik hos læreren, der bliver "en meget tydelig leder i en flydende organisation, hvor der er gang i mange sideløbende projekter". ■

Af Maj Juni
Asterisk@dpu.dk

BIRGITTE HOLM SØRENSEN

Professor på Institut for Pædagogisk Sociologi og leder af forskningsprogrammet Medier og IT i læringsperspektiv, Danmarks Pædagogiske Universitet. Nyudnævnt formand for Medierådet for Børn og Unge. Er bl.a. medredaktør af antologien 'Medier og it – læringspotentialer', Danmarks Pædagogiske Universitets Forlag.

WWW | www.dpu.dk/om/birgitte